

Arvaa montako projektia meillä on?

Olli-Pekka Rissanen, Valtiovarainministeriö

Valtion tietohallinnon uudistamiseksi on käynnistetty ValtIT-hanke, jonka tavoitteena on tehostaa valtion IT-toimintaa. Siinä pyritään konsernimaiseen ohjaukseen, jossa nykyisestä hajaannuksesta siirrytään kohti keskitetymppää toimintaa. Osana sitä tehtiin yhden seminaarin yhteydessä kysely, minkälaisia projekteja tai hankkeita (miksi niitä kukin haluaan kutsua) on menossa. Paikalla oli noin 40 henkilöä ja aikaa heillä oli noin 20 minuuttia. Listaani tuli liki sata erilaista projektia.

Valtionhallinnossa on 120 virastoa tai ministeriötä ja toimipaikkoja on yli 2000. Toimialoja ei ole ihan tuota 120:tä, mutta voisi arvella, että niitäkin on yli 50. Toimialan käsitettä ei valtiolla käytetä, mutta eiköhän sellaisiksi voisi rinnastaa

esimerkiksi verotuksen, poliisin, opetuksen tai ympäristövalvonnan. Voidaan sanoa, että valtionhallinto on konsernien konserni. Toimintaa on niin laidasta laitaan, ettei monesta yrityksestä sellaista löydy.

Luettelo valtionhallinnon projekteista?

Edellä mainitussa harjoituksessa löytyneet liki sata projektia olivat vain pintaraapaisu. Tilaisuudessa esitettiin arvailuja, joiden mukaan otanta oli muutamasta prosentista kymmeneen prosenttiin. Oli kumpi arvaus tahansa lähempänä totuutta, voidaan todeta, että valtionhallinnossa on nykyin käynnissä tuhansia IT-projekteja, toiset pienempiä, toiset todella isoja. Suurimmat

maksavat suurin piirtein yhtä paljon kuin jäänmurtaja.

Keräämme vuosittain tilastotietoja valtiontietohallinnosta. Pohdimme vaihtoehtoa, että olisimme siinä yhteydessä keränneet myös tiedot käynnissä olevista hankkeista. Tämä tehtiin ennen edellä mainittua harjoitusta, mutta totesimme jo silloin keräämisen liian haastavaksi tehtäväksi. Jotta tietojen keräämisestä olisi todellista hyötyä, täytyy hankkeita analysoida pitkälle. Pelkällä nimellä sovellusalueella tai rahoituksen suuruudella ei vielä voida edistää hankkeiden yhteensovittamista. Ainoa ilo pelkän lukumäärätiedon selvittämisessä olisi haasteen koon hahmottaminen.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla selvitettiin eri toimijoiden hankkeet ja etsittiin niistä yhtenäisyyksiä. Työ oli iso ja vei kokeneeltakin konsultilta aikaa. Valtionvarainministeriön hallinnonalalla on lukumääräisesti vähän toimijoita, mutta kaikkien toiminta on IT-intensiivistä. Hallinnonalaan kuluvat muun muassa Tilastokeskus, Vero ja Tulli.

Jossain vaiheessa tavoitteena on laajentaa tämä tarkastelu koko valtionhallintoon. Se on urakkana melkoinen ja erityisen haasteen siihen tuo se, että hypätään liikkuvaan junaan. Kun selvitystyötä tehdään, syntyy uusia hankkeita ja osa saadaan päätökseen. Jotta hankkeiden välille löytyisi todellista synergiaa, täytyy niiden osua myös ajallisesti yhteen. Hankkeet käynnistyvät toiminnan tarpeista sekä kunkin yksikön omista budjettilähtökohdista. Monen palasen tulee lokahtaa kohdalleen, jotta hankkeita voitaisiin saattaa yhteen niin, että kaikki osapuolet kokevat hyötyvänsä siitä.

Yhteisiä nimittäjiä etsimässä

Valtion projektit ovat monessa suhteessa erilaisia ja useat myös täysin ainutlaatuisia. Valtiolla on leimallista, että sen toimintoja ei ole kuin yksi Suomessa, esimerkiksi Poliisi, Verottaja tai AKE. Näitä ohjaa tyypillisesti oma erityislainsäädäntö ja valmistuotteita ei ole saatavilla. Edes EU:n sisällä järjestelmien siirtäminen maasta toiseen ei ole ollut kovinkaan helppoa. Vaikka toiminta saattaa vielä direktiivien tasolla olla yhteneväistä, tulee kansallisista erityispiirteistä siihen kuorutus, joka estää suoran järjes-

telmien siirtämisen. Tietysti kehitys EU:ssa voi muuttaa tätä tilannetta, mutta aivan lähipiirissä ei ole esimerkiksi henkilö- tai yritystunnisteiden yhteensovittamista.

Tukitoimintojen kuten talous- ja henkilöstöhallinnon osalta on koko valtionhallinnossa paljon yhteistä ja niiden osalta onkin jo käynnissä laaja hanke (Kieku). Muutoin kaikille yhteiset tekijät löytyvät projektin hallinnasta. Projektin hallintaa on moni virasto kehittänyt, mutta sekin on tehty tietämättöminä naapurin toimista. Tässä olisi varmasti yksi alue, jossa voisimme tehdä yhteistyötä ja jonkinlaiseksi tavoitteeksi voisi asettaa koko valtionhallinnon kattavan yhteisen projektinhallintamenetelmän.

Yhteinen projektinhallinta olisi tietysti helpotus virastoille, mutta se olisi helpotus myös toimittajille. Nyt toimittajat joutuvat jokaisen kohdalla erikseen keskustelemaan, miten projektia hallitaan heidän tapauksessaan. Myös valtion IT-henkilöstölle yhteinen menettely olisi mahdollisuus. Se helpottaisi siirtymistä virastosta toiseen. Työvoiman liikkuvuus on pitkään ollut valtiolla henkilöstöpolitiikan tavoitteena, mutta siinä ei olla ainakaan tietohallinto-henkilöstön osalta suuresti onnistuttu.

Yhteinen nimittäjä löytyy myös hankinnoista. Se on merkittävä vaihe onnistuneessa projektissa. Vain hyvin harvat projektit hoidetaan kokonaan omin voimin tai niin, ettei niihin missään vaiheessa liittyisi mitään hankintoja. Meitä kaikkia ohjaa sama hankintalainsäädäntö. Uuden direktiivin mukainen uusi hankintalaki tulee voimaan 1.1.2006. Siinä on

muutamia uusia vaihtoehtoja, mutta kokonaisuutena se ei tuone juurikaan helpotusta nykyisiin hankaliin käytäntöihin.

IT-alan hankintojen herrasmiespäivät on ohi. Yhä useammassa tapauksessa rannalle jäänyt tarjoaja on vienyt tapauksen markkinatuomioistuimeen. Tämä mahdollisuus ja muutkin hankintalain kiemurat tähtäävät siihen, että verovaroja käytetään oikein. Se on tavoite, jonka varmasti jokainen veronmaksaja voi hyväksyä. Mutta jos oikeuteen viemisestä ei tulekaan keino valvoa lain noudattamista, vaan siitä muodostuu keino laittaa kapuloita kilpailijan rantaan, voi siitä muodostua selkeä uhka julkisen sektorin hankkeille. Ei uskalleta tai voida hankkia ja projektit jäävät seisomaan.

Haasteesta kiinni

Valtion projektien koordinointi ja niiden hallintamenetelmien kehittäminen eivät ole pieniä haasteita. Niistä palloa ollaan antamassa ValtIT-hankkeelle ja valtiovarainministeriölle. Varmasti otamme asiasta osittain kopin, mutta emme selviä siitä yksin. Kummassakin asiassa on yhteistyö voimaa. Valtiolla on paljon osaavaa henkilökuntaa ja runsaasti kokemusta. Yhteistyölle yli koko valtionhallinnon on pitkät perinteet ja esimerkiksi tietoturvan kehittämisessä on sillä tavalla menetellen saavutettu hyviä tuloksia.

Olli-Pekka Rissanen työkestelee valtiovarainministeriön Hallinnon kehittämisosastolla Valtion IT-toiminnan johtamisyksikössä erilaisissa IT-tehtävissä. Hän toimii tällä hetkellä ValtIT-hankkeen projektipäällikkönä.